

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

NILS JOHAN RINGDAL (red.): *Frontlinjer i historiefaget – moderne historieskrivning i internasjonalt perspektiv*. Med en innledning av Birgitta Odén, Oslo, Universitetsforlaget, 1983. 163 s.

De seneste 20–25 år har været en grødetid for historievidenskaben, men også en omtumlet og omdiskuteret periode. Det er det tidsrum, hvor *den ny historie* for alvor har holdt sit indtog: Ny historie forstået som nye metoder, nye emner, nye indfaldsvinkler; og det vil i praksis sige meget ofte kvantitative metoder og med en bred betegnelse »socialhistorie« med inspiration fra etnologi og samfundsvidenskaber generelt. Samtidig er der også tale om en anti-elitær historie: den lille mands eller kvindes historie, historien set nedefra. Ikke de store beslutninger, men hverdagens trængsler; og dermed også en orientering væk fra den politiske historie, fra begivenhedshistorien over i forskellige former for strukturhistorie og bevidsthedshistorie. Samtidig kan man også iagttage en interesseforskydning bort fra vesterlandsk historie: eurocentreringsen er væk, det samme er fremskridtstanken, med den konsekvens, at den historiske proces ikke længere opfattes som et kontinuum, som Felix Gilbert har udtrykt det. Denne udvikling afspejler sig også i det foreliggende arbejde, idet bogen dels er en introduktion til den seneste udvikling indenfor historievidenskaben i en række europæiske lande, (Frankrig, England, Tyskland og USA); dvs. til forskningsfronten for den »ny historie«. Dels en indføring i hvordan historie bedrives i Sovjetunionen, og i så store geografiske (og politisk forskellige) områder, som Syd-Amerika og Afrika. Det er en stor mundfuld på 164 s. og måske også for stor. Problemstillinger og produktionsbetingelser er så helt forskellige inden for de forskellige kategorier: I den vesteuropæisk/amerikanske sfære fungerer den professionaliserede historie med internationalt akcepterede normer og en fælles og sammenlignelig udvikling, underkastet de samme socioøkonomiske betingelser, og meget ofte med en høj grad af samfundskritik. I Sovjetunionen derimod, har historien stadig en klart legitimerende funktion og bliver iøvrigt til efter helt andre kriterier end i Vesten; mens der både hvad angår Syd-Amerika og Afrika kommer endnu flere faktorer til: Her mødes »vestlige« professionelle udviklingsteorier og centrum-periferibetragtninger med nationale og politiske frigøringsbestræbelser i form af forsøg på at etablere en egen historie på egne præmisser.

Historievidenskabens seneste brogede udvikling har således også gjort en sammenfatning til halsløs gerning, og det afspejles i denne bog. Man kunne have valgt enten en behandling af den vesteuropæisk/amerikanske udvikling, og dermed den komparative analyse af hvordan »den ny historie« fungerer i forskelligt regi, eller man kunne have valgt en sammenligning mellem forskellige former for u-lands-historie; eller noget helt andet: nemlig en tematisk tilgangsvin-

kel, der kunne antyde de både eks- og interne (videnskabelige) drivkræfter på historiens vej. Samtidig er det naturligvis problematisk overhovedet at sammenfatte hele kontinenter under eet, hvad forfatterne selvfølgelig også gør opmærksom på. Mærkeligt nok er Asien overhovedet ikke omtalt, og både Japan og Kina var vel egentlig nok så interessante områder, for blot at tage et par eksempler. Resultatet er blevet, at man har sat sig mellem indtil flere stole. Og det hænger igen sammen med en manglende redaktionel fasthed: de enkelte forfattere har fået alt for stor frihed i udformningen af deres individuelle bidrag: Disse er hver især både interessante og kompetente, men af meget forskelligt og aldeles usammenligneligt præg.

Jens Chr. Manniche og David Gaunt har koncentreret sig om een enkelt side af historievitenskaben i henholdsvis Frankrig og England: dvs. »Annales«-skolen i Frankrig siden 60-erne, og en del af den moderne engelske socialhistorie i samme tidsrum. Bernard Eric Jensen har med hensyn til Tyskland forsøgt et bredere dækningsfelt og har også i sin indledning redegjort for den specifikke tyske historiske erfaring. Redaktøren selv, Nils Johan Ringdal, der med USA dækker historievitenskaben i et helt kontinent med halvdelen af verdens praktiserende historikere, har anlagt en endnu bredere linie og virkelig forsøgt at give et indblik i de forskellige retninger indenfor moderne amerikansk historievitenskab, men det kan selvfølgelig kun blive eksempler. Og heller ikke her er forsøgt nogen bredere forklaringsmodel. Noget anderledes forholder det sig med de bidrag, der behandler den ikke-vesterske historieskrivning: Jens Petter Nielsen om den sovjetiske; Magnus Mörner og Roland Anrup om den latin-amerikanske og Tore Linné Eriksen om den afrikanske. Her trækkes både længere historiske linier, og der anlægges også sociologiske og politiske perspektiver, vel netop fordi historie som videnskab i vor forstand slet ikke er en etableret sag i disse kulturkredse, og man derfor må eksplicite en række af de underforståede antagelser, der ligger til grund for beskrivelsen af vestlig historievitenskab.

Som bogen nu fremtræder, udgør den en række *situationsberetninger* uden nogen overordnet forklaringsramme hverken af videnskabsekstern eller intern karakter, og uden noget bredere historisk perspektiv. Der er ingen sammenligning af udviklingen i de forskellige lande og heller ikke noget forsøg på at koble historievitenskabens udvikling til den almindelige samfundsudvikling. »Den ny historie«s fremvækst er hverken diskuteret eller problematiseret på et komparativt og overordnet plan: Hvorfor får man »den ny historie«? Og netop på det tidspunkt? Og hvor ny er den egentlig? Den artikel, der kommer nærmest idealet er redaktørens egen afsluttende: »Komparativt sideblik til Skandinavien«. Her sammenlignes udviklingen indenfor skandinavisk historievitenskab med den internationale og her inddrages sociologiske og politiske faktorer i et forsøg på et samlet forklaringsmønster. Man kan være enig i hans betragtninger eller ej, men havde dette komparative synspunkt været det grundlæggende for hele bogen, havde den været langt mere provokerende og inspirerende. Nu er den bare orienterende.

Men det er den til gengæld så også: den er ment som en introduktion til den seneste udvikling indenfor historievitenskaben og tænkt som en lærebog for historiestuderende i de skandinaviske lande. Den er derfor også forsynet med en omfattende litteraturliste (mens de enkelte artikler til gengæld ikke har noter). Og denne litteraturliste er netop, hvad den studerende har brug for, ikke mindst den meget omfattende tidsskriftsbibliografi: Her er for hvert af de behandlede

områder/lande anført de vigtigste tidsskrifter med en kort karakteristik af deres »ansigt«. Netop fordi så meget af den historievidenskabelige forskning finder sted i tidsskriftsartikler, er denne oversigt et værdifuldt arbejdsinstrument. Det samme er den øvrige litteraturliste, der henviser til de af forfatterne benyttede arbejder, men det må undre, at man på det nærmeste har udeladt alle henvisninger til den nordiske litteratur om de pågældende emner.

Inga Floto

Kvindfolk 1-2. En Danmarkshistorie fra 1600 til 1980. Redigeret af ANNE MARGRETHE BERG, LIS FROST OG ANNE OLSEN. Billedredaktion ved KARIN LÜTZEN. Kbh., Gyldendal, 1984.

Et kollektiv af akademisk uddannede kvinder fra forskellige fagområder – litteratur, psykologi, retshistorie, historie – har forfattet en 2-bindshistorie om kvinder i Danmark. Den spænder over tiden fra 1600 til i dag, og fremstillingen er kronologisk i sin grundstruktur, men bygget op af tematiske afsnit, hvis tidsmæssige grænser undertiden er ret svævende. Det gælder især de første kapitler i bd. 1, som f.eks. »Hekse, kloge koner og jordemødre« og »Hverdag på landet«.

Det er en begivenhed, at der er kommet en ny, samlet fremstilling af danske kvinders historie og her skal den vurderes – også i forhold til tidligere historieskrivning på feltet. Det springer straks i øjnene, at den er ung i tankegangen, meget lidt historisk bevidst med hensyn til, hvad der før er skrevet. Den bryder i sit anslag med en tradition uden rigtig at kende den, og det giver en friskhed, en oplevelse af fortiden som var det ukendt land, der dukkede op i horisonten for første gang. Før »Kvindfolk« forelå på markedet Johannes Steenstrups »Den danske kvindes historie, fra Holbergs tid til vor, 1701 til 1917« fra 1917 (foto. genoptryk med indledning af Thelma Jexlev, København 1984) samt den lille velskrevne oversigt over »Kvindens stilling i det danske samfund«, forfattet 1943 af historikeren Aagot Lading. Både Steenstrups og Lading forsøger at placere kvinders historie i den almindelige samfundssammenhæng, og det er et klart minus ved »Kvindfolk«, at den stort set giver afkald på det. Det er kvindernes vilkår, oftest de elendigste, der sættes i centrum, med det resultat, at de områder af tilværelsen, som mænd og kvinder deler med hinanden forsvinder i tågen. Kvindeskikkelser træder stærkt frem og kommer til at opfylde forfatterens mål: at give fremtidens unge kvinder identifikationsmuligheder.

Den synsvinkel, der anlægges overalt, er kvindebevægelsens. Vinkelen er lagt ud fra ønsket om at finde og hædre kvinder, der trodsede patriarkatet, gjorde oprør mod undertrykkelsen. Bogens tone er en kollektiv stolthed over kønnet, og det er en tone der ligger fjernt fra såvel den medfølelse Laurits Engelstoft, der i sin prisopgave om »Qvindekjønnets huslige og borgerlige Kaar« i 1799 begræder kvindekønnets tilværelse, som »en Kjæde af Fornedrelse og Elendighed« som fra Johanne Skovgaard og Ellen Jørgensen, der i »Danske Dronninger« fra 1909 lovsynger »de stille dyder, hvormed kvinder altid byggede landet«.

Det gennemgående i »Kvindfolk 1-2« bliver, at de aktive, seje og trodsige kvinder kommer frem i lyset, både hvor de udfoldede sig individuelt og kollektivt som ved barselsfester, i lærerindekollektiver eller i forrige og dette århundredes kvindeorganisationer. Her lægger »Kvindfolk« et andet stof frem end det den